

*Народжені в Україні
Видаїтні жінки в
художніх творах*

Серія віртуальних виставок

Запорізька обласна універсальна наукова бібліотека,
Відділ наукової інформації та бібліографії, 2015 р.

Анна Ярославна —
наша легенда

Анна Ярославна (бл.1032 — після 1075, не пізніше 1089) — середня дочка Великого князя Київського Ярослава I Мудрого та його другої дружини — дочки короля Шотландії і Швеції Інгігерди (Ірини), онука по матері Улофа III Шетконунга.

На жаль, історичні свідчення про французьку королеву Анну Ярославну дуже скупі. Майже всі її біографи вказують час народження між 1024 і 1032 рр. Дитячі та дівочі літа Анни проходили у Києві. Здобула гарну освіту. Приватні вчителі навчали князівну грамоті, історії, іноземним мовам, співам, малюванню, правилам етикету.

Наприкінці 40-х — на початку 50-х років XI століття Київська держава встановлює дружні стосунки з Францією, з королівською династією Капетингів. До Києва прибуло французьке посольство просити руки князівни Анни для французького короля Генріха I. Датування весілля Анни та Генріха й дотепер залишається дискусійним питанням в історіографії. Втім, суперечки точаться, здебільшого, навколо двох років – 1049 і 1051.

Королева Анна відзначалася великою побожністю. Багато коштів вона виділяла на розвиток церков і монастирів, а також допомогу злиденним.

У 1053 році Анна народила сина Філіпа, пізніше Робера, Гуго та дочку Едігну. Після смерті Генріха 1060 року Анна залишила двір. Регентом при малолітньому

Філіппові став граф Балдуїн Фландрський.

1062 року Анна вдруге вийшла заміж за графа Рауля де Крепі-і-Валуа, котрий очолював феодальну опозицію до її колишнього чоловіка. Під час однієї з прогулянок околицями улюбленого Санліса королева-вдова була викрадена людьми Рауля та привезена у його замок. Тут вони обвінчалися. Шлюб між Анною та Раулем був укладений за життя другої законної жінки графа, яку він вигнав, звинувативши у перелюбі. Це було кричуще порушення норм законності та моралі. Папа Олександр II відлучив Рауля від церкви і оголосив його шлюб з Анною недійсним. Гордий феодал не звернув на таку «дрібницю» уваги і щасливо прожив з нею 12 років у своєму замку Мондідьє. У 1074 році Анна Ярославна знову овдовіла і була змушена повернутися до двору Філіппа I. І знову її підпис з'являється на державних документах поруч з підписом сина. Востаннє її ім'я було на жалуваній грамоті 1075 р. З цього історики роблять висновок, що ця дата є роком смерті Анни Ярославни. Але існує версія, що побожна королева померла тільки в 1082 році в абатстві Санліс, де і була похована.

Художні твори

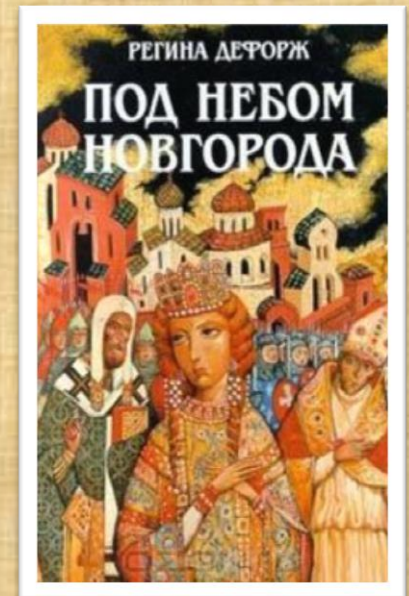

Филипчак І. Анна Ярославна – королева Франції : повість / Іван Филипчак. — Дрогобич : Відродження, 1995. — 176 с.

У повісті відомого майстра історичної прози зображено події, пов'язані з одруженням Анни, доньки Ярослава Мудрого, з королем Франції Генріхом I. Читач разом із героями твору побуває в могутніх цивілізованих країнах Європи XI століття — Київській Русі, Візантії, Франції, стане свідком романтичних пригод, царського весілля, лицарських турнірів, життя середньовічних монахів, релігійних диспутів і, звичайно, колізії "кохання — обов'язок перед державою".

Дефорж Р. Под небом Новгорода : роман / Регина Дефорж. — М. : Панорама, 1995. — 318 с.

Роман французької письменниці Регіни Дефорж веде читача в далеке XI століття. Доля дочки Ярослава Мудрого, княжни Анни, зв'язала Русь і Францію. Приречена вийти заміж за французького короля Генріха I, Анна Ярославна, покірна волі батька, відправляється на чужину, навіть не підозрюючи про те, що її коханий боярин Пилип не знайде в собі душевних сил відмовитися від своєї коханої.

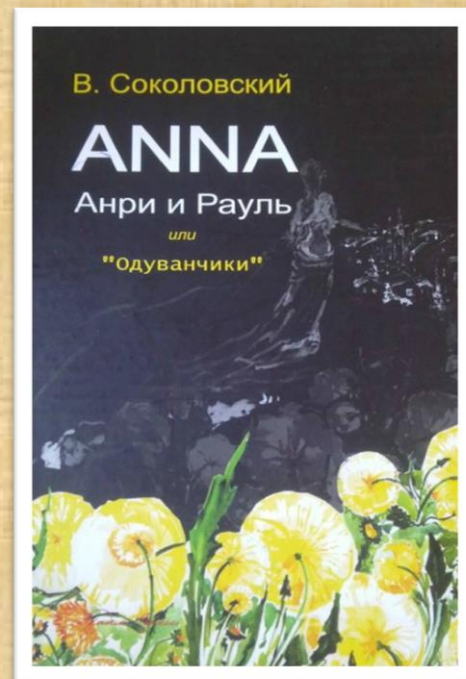
Озерецкая Е. Звенит слава в Киеве / Елена Озерецкая. – Л. : Детская литература, 1974. – 158 с.

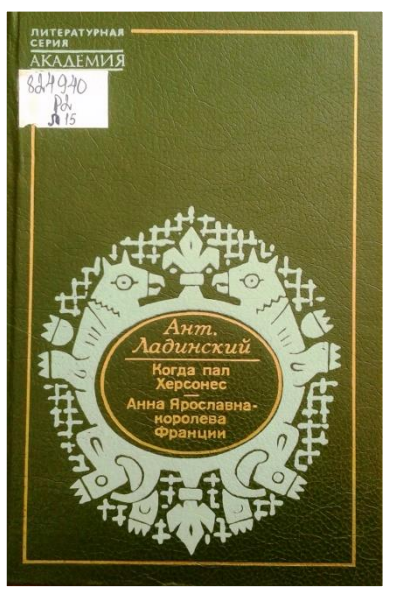
Повість про Київську Русь часів Ярослава Мудрого. Автор розповідає про правління Ярослава, про князівську родину і особливо про королеву Франції - дочку Ярослава.

Соколовский В. И. Анна, Анри и Рауль или "Одуванчики" : [повесть] / Валентин Иванович Соколовский. - К. : Академ-Пресс, [2006]. - 256 с.

Книга розповідає про долю Анни Ярославни, королеви Франції. Оповідь у формі «кіно-картинки» дозволила авторові чіткіше змалювати психологічний образ Анни і певною мірою відкрити таємницю особливої привабливості слов'янки.

Київ XI століття – це велика столиця могутньої європейської держави. Одних це захоплювало, інших – лякало і відверто дратувало. Париж цього часу був занепалим містечком, що лежало в руїнах після норманських завоювань. І от, унаслідок політичних ігор, у Францію їде майбутня дружина французького короля Анрі I. Історикам багато відомо про історичну роль королеви Анни, але мало хто знає, як склалась її жіноча доля. А саме жіночий образ Анни, слідом за образом княгині Ольги, закріпив за слов'янською жінкою твердження про її особливе призначення.

Ладинский Ант. Когда пал Херсонес ; Анна Ярославна - королева Франции : ист. романы / Антонин Ладинский. – Симферополь : Таврия, 1989. – 592 с.*

У своїх історичних романах А. П. Ладинский звертається до історії Стародавньої Русі, до епохи, коли вперше виникли контакти Русі з Візантією, Німеччиною, Францією, Англією, зі скандинавськими країнами, коли російський народ вперше виходив на історичну сцену, стверджуючи себе в сім'ї провідних народів Європи.

У романі "Коли впав Херсонес" розповідається про відносини Візантії та Київської Русі, а в "Анні Ярославні - королеві Франції" відтворено життя Київської Русі та Західної Європи, головним чином Франції, королевою якої стала Анна - молодша дочка київського князя Ярослава Мудрого.

Арсеньева Е. Прекрасная славянка (Анна Ярославна и король Генрих I Французский) // Арсенъева Е. Браки совершаются на небесах : [новеллы] / Елена Арсенъева. – М. : Эксмо, 2004. – С. 42-72.

У багатьох казках царський син неодмінно їде добувати наречену у тридев'яте царство. Казка, як відомо, брехня, та в ній натяк ... Здавна царі і царевичі, королі і королевича, а також герцоги, князі та інші правителі шукали наречених далеко від рідних меж. Чому? Та тому, що не хотіли, щоб зміліла порода. А ще хотіли розширити зв'язки своїх держав з тридев'ятому царстві.

Шлюби, кажуть, здійснюються на небесах. Воістину тільки на небеса і доводилося уповати майбутньому подружжю, які в кращому випадку бачили лише портрети один одного, а взагалі-то знайомилися напередодні вінчання. Про те, як склалися шлюби Анни Ярославівни і короля Генріха I Французького, Софії-Катерини II і Петра III, а також інших вінченосних осіб, читайте в новелах Олени Арсенъєвої ...

Література про життя та діяльність

1. Аллю Р. Анна Ярославна - королева Франції / о. Роже Аллю ; пер. д-р Марія Струтинська. - Торонто : СФУЖО, 2002. - 270 с. : іл.
2. Анна Ярославна // Видатні постаті в історії України IX-XIX ст. Короткі біографічні нариси. Історичні та художні портрети / В. І. Гусев [та ін.] - К. : Вища школа, 2002. – С. 32-35.
3. Анна Ярославна // 100 знаменитих жінок України / В. М. Скляренко [и др.]. - Х. : Фолио, 2008. – С. 14-19.
4. Анна Ярославна: русская княжна на французском троне // Сто великих загадок русской истории / [авт.-сост. Н. Н. Непомнящий]. - М. : Вече, 2010. – С. 13-16.
5. Борисенко В. Анна Ярославна / Валентина Борисенко // Українки в історії / авт.: С. Андрусів [та ін.] ; за ред. В. Борисенко. - 2-ге вид., стереотип. - К. : Либідь, 2006. – С. 30-32.
6. Вертипорох Л. Українська княжна Анна Ярославна – королева Франції / Леоніда Вертипорох // Зб. Наук. пр. на пошану Євгена Вертипороха... / Канад. НТШ ; [ред. зб. Б. Стебельський]. - Торонто, 1972. – Т. XII. – С. 164-171.
7. Восковнюк Є. В. Українська жінка в історії світових держав епохи середньовіччя : [в т. ч. Анна Ярославна, Роксолана] // Зб. наук. пр. студ. та магістр. Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту ім. І. Огієнка. – 2010. – Вип. 4. – С. 8-9.
8. Геник С. Анна Ярославна // 150 видатних українок / Степан Геник. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2003. – С. 14-15.
9. Журавльов Д. В. Ярославни : [доньки Ярослава Мудрого: Анастасія, Єлизавета, Анна] // Хто є хто в українській історії / Д. В. Журавльов. - Х. : Клуб Сімейного Дозвілля, 2011. – С. 37-42.
10. Козуля О. Королева Франції [Анна Ярославна] // Жінки в історії України / Олесь Козуля. – К. : [Укр. центр духов. культури], 1996. – С. 19-23.
11. Крутенко Н. Анна Ярославна: іст.-літ. мистецтвознав. розвідка / Н. Крутенко ; пер. з фр.: М. Маурітссон, Д. Чистяк. – К. : Пульсари, 2011. – 140 с. : іл.

12. Кузич-Березовський І. Анна Ярославна – королева й регентка Франції // Іван Кузич-Березовський. Жінка і держава. - Варрен : Накладом Анастасії і Йосифа Білоусів, 1970. – С. 154-201.
13. Лукашова С. Анна Ярославна – щаслива королева Франції / Светлана Лукашова // Великие женщины / [зав. ред. Анна Голосовская ; гл. худож. Татьяна Евсеева ; отв. ред. тома Семён Экштут]. - М. : Мир энциклопедий Аванта+ : Астрель, [2008]. – С. 80-87.
14. Луняк Є. Анна Руська – королева Франції / Є. Луняк. – К. : Книга, 2012. – 208 с. : іл., табл.
15. Луняк Є. М. Анна Руська – королева Франції в світлі історичних джерел / Є. М. Луняк. – К. ; Ніжин : Міланік, 2010. – 96 с.
16. Сент-Емур, де Ке. Анна Русинка королева Франції і графиня Валюа / Граф де Ке де Сент-Емур ; з фр. пер. Іван Франко. - [Репринтне відтворення вид. 1909 р.]. - [К. : Обереги, 1991]. - 32 с.
17. Тайны жизни и смерти Анны Ярославовны // Сто великих загадок русской истории / [авт.-сост. Н. Н. Непомнящий]. - М. : Вече, 2010. – С. 160-168.

* * *

18. Голованенко В. Заміжжя Анни Ярославни // Наук. світ. – 2002. - № 1. – С. 30.
19. Горак Р. Жінка [Анна Ярославна], що першою понесла у світ славу України / Роман Горак // Дзвін. – 2014. - № 7. – С. 105-114.
20. Къ портрету Анны Ярославны // Киевская Старина : ежемесячный исторический журналъ. - К. : Тип. Г. Т. Корчакъ-Новицкаго, 1884. - Т. IX. - С. 555-560.
21. Котляр М. Анна Руська, королева французька // Віче. – 1993. - № 6. – С. 136-140.
22. Крутенко Н. Анна Київська – королева Франції: до проблеми висвітлення життєпису // Всесвіт. – 2001. - № 5/6. – С. 148-157.
23. Крутенко Н. Відомі «невідомі» портрети французької королеви [Анни Ярославни] // Київ. – 2001. - № 5/6. – С. 186-190.
24. Крутенко Н. До питання про родовід Анни Ярославни (мистецтвознавчий аспект) // Київ. старовина. – 2002. - № 1. – С. 120-128.

25. Луняк Є. М. Анна Ярославна: де міфологізація історичного образу // Гілея. – 2010. – Вип. 42. – С. 5-11.
26. Луняк С. Еволюція образу Анни Ярославни у французькій та вітчизняних історіографія / Євген Луняк // Київ. старовина. – 2011. - № 1. – С. 3-12 ; Вісн. КНУ ім. Т. Шевченка, - 2011. – Вип. 104. – С. 30-33.
27. Мельник О. Три дочки Ярослава : [в т. ч. Анна] // Секретарь-референт. – 2011. - № 5. – С. 98-102.
28. Приходько А. Галерея історичних портретів: видатні жінки Давньоруської держави : [княгиня Ольга, Анна Ярославна, Єлизавета, Анастасія, Євпраксія-Адельгейда] / А. Приходько // Рідна школа. - 2009. - № 4. - С. 51-59. - Бібліогр.: 21 назва.
29. Семенкова Т. Древняя Русь и Франция в XI веке. Судьба русской царевны Анны Ярославовны : [1032-1082] // Наука и жизнь. – 2004. - № 5. – С. 84-91.
30. Туркевич В. Анна Ярославна – королева Франції // Чумацький шлях. – 2001. - № 3. – С. 11-12.
31. Хорунжий Ю. Сага про Ярославових доньок // Наука і суспільство. – 2010. - № 1/2. – С. 29-40.

